

FYLKESMANNEN SLÅR NED PÅ STANGEHJELPA

Fylkesmannen i Hedmark har gransket Stange kommune/ Stangehjelpa i ett år. Konklusjonen er ulovlig journalføring og mangelfull diagnostisering, som også er lovbrudd.

TEKST Øystein Helmikstøl

Dette representerer en ny verden, noe nytt som bør ut i hele landet. Det sa helseminister Bent Høie (H) om Stangehjelpa i Hedmark da han besøkte dem 2. september i fjor, ifølge nettstedet napha.no, eid av Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid.

– Meget inspirerende, oppløftende og hyggelig å være på besøk i Stangehjelpa, sa byrådsleder for eldre, helse og sosiale tjenester i Oslo Inga Marte Thorkildsen (SV) da hun besøkte Stangehjelpa 23. juni i år.

HAR BRUTT LOVEN

26. april i år konkluderte imidlertid Fylkesmannen i Hedmark med at Stange kommune/ Stangehjelpa har brutt helselovgivningen. I vedtaket heter det at Stangehjelpa ikke sikrer forsvarlig helsehjelp i henhold til helse- og omsorgstjenesteloven §§ 3–1 jf. 4–1, når det ikke systematisk brukes kartleggingsverktøy og settes diagnoser. Og Fylkesmannen finner at dokumentasjonen ikke er i tråd med helsepersonelloven § 40 jf. journalforskriften § 8.

Fylkesmannen konkluderer med at «dette utgjør en risiko for at pasienter ikke får forsvarlige helse- og omsorgstjenester».

ALARMEN GÅR

Leder av Stangehjelpa, psykologspesialist Birgit Valla, har holdt en høy medieprofil og i flere sammenhenger markert seg med sterke synspunkter om diagnostisering.

– Den viktigste grunnen til at vi har lagt bort diagnosene på min arbeidsplass, er at brukerne ikke er interessert i dem. I Stangehjelpa diagnostiserer vi ikke, og vi anvender heller ikke kartleggingsverktøy som er designet for å komme frem til en diagnose.

Det skrev Birgit Valla i et debattinnlegg i Psykologtidsskriftet i mai i fjor. Fylkesmannen i Hedmark har merket seg akkurat disse setningene. Nå er de blitt en del av grunnlaget for avgjørelsen i tilsynssaken som Birgit Valla er involvert i.

Det var da det kom fram lignende innhold om Stangehjelpa i en artikkel på Naphas nettsider, at Fylkesmannen slo alarm.

SKRØT AV STANGEHJELPA Helseminister Bent Høie (H) besøkte Stangehjelpa 2. september i fjor. Her sammen med erfaringskonsulent Lajla Svartbekk (t.h.) og leder for Stangehjelpa Birgit Valla. Foto: Are Stenfeldt-Nilsen, Stangehjelpa

SAKSFORHOLDET

Etter artikkelen på Naphas nettsted ba Fylkesmannen Stange kommune om opplysninger knyttet til flere spørsmål:

- Hvordan sikres utredning og diagnostisering? Brukes anerkjente kartleggingsverktøy?
- Hvordan sikres tverrfaglig samarbeid med f.eks. fastleger og hjemmesykepleie?
- Lages det behandlingsplaner sammen med pasienten? Journalføres disse?
- Hvordan sikres kartlegging og vurdering av selvmordsfare?
- Hvordan sikres somatisk utredning?
- Tilbys pasientene Individuell Plan når retten til dette inntre?
- Hvilken rolle har Stangehjelpa i ansvarsgruppemøter?
- Vi ber om å få kopi av fullstendig journal for de 10 siste pasientene til Stangehjelpa.

Fylkesmannen fikk tilsendt 10 journaler fra Stangehjelpa som ble gjennomgått. »

Dette er saken

- Fylkesmannen i Hedmark konkluderte med brudd på helselovgivningen i en tilsynssak som ble åpnet 27. april i fjor mot Stange kommune/ Stangehjelpa.
- Fylkesmannen vurderer at Stangehjelpa ikke sikrer forsvarlig helsehjelp i henhold til helse- og omsorgstjenesteloven §§ 3-1 jf. 4-1, når det ikke systematisk brukes kartleggingsverktøy og settes diagnoser.
- Fylkesmannen finner at dokumentasjonen ikke er i tråd med helsepersonelloven § 40 jf. journalforskriften § 8. Dette utgjør ifølge avgjørelsen en risiko for at pasienter ikke får forsvarlige helse- og omsorgstjenester.
- Avgjørelsen er endelig.
- Fylkesmannen gjennomfører tilsyn med tjenestene til voksne personer med samtidig rusproblem og psykiske lidelser i Stange kommune i november.

Kilde: Fylkesmannen i Hedmark, og Fylkesmannens tilsynsvedtak om Stange kommune/ Stangehjelpa den 26. april 2017

INSPIRERT BYRÅDSLEDER Byrådsleder for eldre, helse og sosiale tjenester i Oslo Inga Marte Thorkildsen (SV), nummer fire fra venstre, besøkte Stangehjelpa 23. juni i år. Foto: Are Stenfeldt-Nilsen, Stangehjelpa

8 tilsynssaker

- Statens helsetilsyn ferdigbehandlet 8 tilsynssaker mot psykologer første halvår 2017.
- Det ble gitt advarsel i 4 saker for brudd på henholdsvis helsepersonell-loven §§ 39, 40 (journalføring), § 21 (taushetsplikt).
- I 3 saker forelå det ikke brudd på helsepersonelloven.
- I 1 sak tilbakekalte Helsetilsynet autorisasjonen pga. grov mangel på faglig innsikt og uforsvarlig virksomhet.

Kilde: Lisbeth Raastad, seniorrådgiver/jurist i Statens helsetilsyn

Stange kommune opplyste i svaret til Fylkesmannen at kartleggingsverktøy brukes ved behov.

«Men desto høyere kompetanse ansatt har, jo mindre avhengig er de av standardiserte verktøy. All hjelp blir utformet og planlegges i samarbeid med den det gjelder, dette blir journalført», svarte Stange kommune.

Om diagnoser opplyste kommunen blant annet dette: Der bruker har en diagnose ved oppstart av kontakt med Stangehjelpa, eller diagnostisering vurderes å være hensiktsmessig for bruker, blir det tatt hensyn til diagnosen. Eller det sørges for at nødvendig diagnose blir satt i samarbeid med spesialisthelsetjeneste eller fastlege.

IKKE BEROLIGET

Fylkesmannen i Hedmark slo seg ikke til ro med svarene fra Stange kommune og gikk videre med disse spørsmålene:

Sikrer Stange kommune/Stangehjelpa faglig forsvarlig:

- Utredning/setting av diagnoser?
- Føringsjournal?

JOURNALFØRING FOR RETTSSIKKERHET

Fylkesmannen påpeker blant annet at pasientjournalen først og fremst skal være et arbeidsverktøy for helsepersonell når man yter helsehjelp.

Fylkeslege Trond Lutnæs og seniorrådgiver Ola Snoen Tverå Løvstad hos Fylkesmannen i Hedmark skriver: «Videre skal journalen gi mulighet til å etterprøve den helsehjelpen som er blitt gitt og ivareta både pasientens og helsepersonells rettsikkerhet, f.eks. slik at en psykolog kan dokumentere i en eventuell tilsynssak hvorfor man har valgt en behandling som avviker fra normal prosedyre», og understreker at mangelfull journalføring kan føre til feilbehandling.

«Den som yter helsehjelp, skal skrive ned eller registrere nødvendige og relevante opplysninger om pasienten og helsehjelpen i en journal for den enkelte pasient. Hva dette er, fremgår av helsepersonelloven § 40 og journalforskriften § 8», skriver Lutnæs og Løvstad. I vedtaket slår de også ned på journalføringen ved Stangehjelpa:

«I flere journaler er det anført at pasienten har gitt tillatelse til at det opprettes journal. Helsepersonell har i henhold til helseperso-

nelloven § 39 plikt til å føre journal, det er altså ikke opp til pasienten om det skal føres journal.»

Fylkesmannen mener at det i dokumentasjonen fra Stange kommune er beskrevet tilfeller der det skulle ha vært gjort selvmordsvurdering og kartlegging, og viser konkret til to journaler som ble tilsendt:

«Pasienten sliter med dødsangst, har katastrofetanker i forhold til krig og død og sykdom. Videre er det beskrevet at vedkommende har tunge tanker, og noe tvang. Helsefaglig norm her tilsier at det skulle ha vært kartlagt evt. selvmordsfare. Vedkommende har ikke fått spørsmål om vedkommende har tanker om å skade seg selv», skriver fylkeslegen og seniorrådgiveren hos Fylkesmannen.

Om en annen journal skriver de: «I journal nr. 6 er det beskrevet at en pasient vil henge seg. Det fremgår ikke av journal at det er gjort selvmordskartlegging og vurdering. Temaet blir heller ikke tatt opp i neste samtale.»

Fylkesmannen konkluderer med at de tilsendte journalene ikke er i tråd med lovgivningen på området, og kan føre til at pasientene ikke får de nødvendige helse- og omsorgstjenester de har krav på. Manglene kan ifølge Fylkesmannen føre til at «det blir problematisk for pasienten å »

TILSYNSMYNDIGHET Fylkeslege Trond Lutnæs (t.h.) og seniorrådgiver Ola Snoen Tverå Løvstad hos Fylkesmannen i Hedmark. Foto: Erik Haugen, Fylkesmannen i Hedmark

- Jobber med å rette

Kommunalsjef for helse og omsorg i Stange kommune Tove Nordli Selnes skriver i en e-post til Psykologtidsskriftet at hun ikke ønsker å kommentere det hun omtaler som en pågående tilsynssak.

– Saken er ikke avsluttet/lukket. Generelt tar selvfølgelig Stange kommune tilsyn til etterretning og jobber med å rette påpekte pliktbrudd, skriver Selnes.

Fylkeslege Trond Lutnæs hos Fylkesmannen i Hedmark sier til Psykologtidsskriftet at saken blir fulgt opp.

– Men vedtaket i tilsynssaken er endelig, sier Lutnæs.

KOMMUNALSJEF
Tove Nordli Selnes.
Foto: Stange kommune

- Vi ble veldig bekymret

Birgit Valla, psykologspesialist og leder av Stangehjelpa, har svart på Psykologtidsskriftets spørsmål i samråd med kommunalsjefen, forteller hun.

– Vi ble veldig bekymret. Vi jobber hele tiden for å holde en høy faglig standard, og får gode tilbakemeldinger fra befolkningen og samarbeidspartnere på våre tjenester. Vi ble bekymret for at vi nå måtte legge om tjenesten og ikke lenger kunne jobbe slik vi gjør, svarer Valla på Psykologtidsskriftets spørsmål om hvordan hun reagerer på Fylkesmannens vedtak.

– *Fører vedtaket til at Stangehjelpa vil journalføre på en annen måte?*

– Vi jobber hele tiden for å forbedre journalføringen, uavhengig av tilsyn. Vi har gjennomgått våre rutiner og forbedret dem slik at det skal bli tydeligere å se hvilke vurderinger vi gjør.

– *Fører vedtaket til at Stangehjelpa nå vil diagnostisere mer?*

– Vi arbeider i tråd med behovet fra de vi skal hjelpe, og hva som gir dem best mulig hjelp.

– *Hva fører vedtaket til rent økonomisk for Stangehjelpa?*

– Det har ingen økonomiske konsekvenser, svarer Valla.

LEDER Psykologspesialist Birgit Valla leder Stangehjelpa. Foto: Are Stenfeldt-Nilsen, Stangehjelpa

- Må være faglig forsvarlig

Når det ytes helsehjelp ved lavterskeltilbud, må også dokumentasjonsplikten for helsehjelp følges, påpeker helseministeren, som fremdeles har mye godt å si om Stangehjelpa.

Psykologtidsskriftet har stilt dette spørsmålet til helseminister Bent Høie (H):

– *Mener du fortsatt at Stangehjelpa representerer noe nytt som bør ut i hele landet?*

– Stangehjelpa i Stange kommune er lett tilgjengelig for alle. Du kan selv oppsøke hjelp uten henvisning, det er ingen ventetid, og det er gratis. På nettsiden deres står det at ingen problemer er for små eller for store. Det er en invitasjon som senker folks terskel for å ta kontakt, og som gjør at man kan komme tidligere til. Stangehjelpa er opptatt av å lytte til brukernes ønsker og legger vekt på deres ressurser. I tillegg er de gode på bruk av systematiske tilbakemeldinger fra brukerne.

Dette er i tråd med å skape pasientens helsetjeneste, som er vårt største helse- og omsorgsprosjekt, skriver Høie.

Disse prinsippene mener helseministeren flere kommuner burde ta inn i sine tjenester.

– Tilbudet må samtidig være faglig forsvarlig, skriver Bent Høie i sitt svar.

Om diagnostisering og dokumentasjon skriver han dette:

– Helse- og omsorgsdepartementet ble kjent med at det kan være usikkerhet knyttet til hvordan deler av helselovgivningen skal praktiseres ved lavterskeltilbud. Derfor sendte vi i juni ut et rundskriv som avklarer reglene om diagnostisering og dokumentasjon (Rundskriv I-4/2017 «Om helse- og omsorgstjenestelovgivningens anvendelse ved lavterskeltilbud – særlig om krav til dokumentasjon og diagnostisering»).

– I og med at alle kan oppsøke lavterskeltilbud, med små og store problemer, må det kartlegges hvordan brukeren best skal følges opp. Når det ytes helsehjelp ved lavterskeltilbud, må også dokumentasjonsplikten for helsehjelp følges. Det er klargjort at dagens regelverk ikke er til hinder for lavterskeltilbud, avslutter Høie i sin e-post.

HELSEMINISTER

Bent Høie (H).

Foto: Bjørn Stuedal/HOD

kunne klage på at en mener at en rettighet ikke er oppfylt». Fylkesmannen ber Stange kommune undersøke om journalføringen generelt er forsvarlig i Stangehjelpa.

MANGLENDE DIAGNOSESETTING

Fylkeslege Trond Lutnæs og seniorrådgiver Ola Snoen Tverå Løvstad har også en gjennomgang av hvordan Fylkesmannen ser på diagnostisering, og skriver blant annet dette:

«Bruk av systematisk kartleggingsverktøy/ utredning er et ledd i kvalitetssikring for å finne riktig diagnose, og danner grunnlag for en målrettet samtale for hva som er viktig for pasienten å få til en endring på. At diagnoser settes er også viktig med tanke på at dette kan utløse rettigheter. Manglende diagnosesetting kan føre til at pasientene ikke får de rettighetene de skal ha, eller at de får adekvat behandling.»

Fylkeslegen og seniorrådgiveren går også inn på psykologer i kommunen: «Noe av hensikten med å ha psykologer i kommunen er blant annet å sørge for at pasienten får rett diagnose. Når pasienten samtidig mottar legehjelp, vil psykologen kunne bidra til at rett diagnose settes. Dette kan ha stor betydning for hvilken medikamentell behandling legen velger å iverksette», skriver de.

- UNDERLIG

I den konkrete vurderingen av Stangehjelpa skriver fylkeslege Trond Lutnæs og seniorrådgiver Ola Snoen Tverå Løvstad blant annet dette:

«Det virker underlig at en har to forskjellige tilnæringsmåter basert på tilfeldigheter om vedkommende pasient har en diagnose før vedkommende kommer til Stangehjelpa. I disse tilfellene tas det hensyn til diagnosen. I de tilfellene vedkommende kommer til Stangehjelpa uten en diagnose på forhånd, er ikke pasienten sikret å få en diagnose».

Fylkesmannens vurdering, skriver de, er at «Stangehjelpas manglende systematiske bruk av kartleggingsverktøy og manglende setting av diagnoser ikke samsvarer med kravene om forsvarlig helsehjelp».

SVAR

Byrådsleder Inga Marte Thorkildsen, som besøkte Stangehjelpa i juni, har ikke svart på Psykologtidsskriftets henvendelser. Se helseminister Bent Høies svar i egen undersak. ✘